

Natuurtoets

Slotjes Midden te Oosterhout

Toetsing Wet Natuurbescherming en tbv
uitvoeringsprojecten

projectnummer 415893
definitief revisie 00
24 juli 2017

Natuurtoets

Slotjes Midden te Oosterhout

Toetsing Wet Natuurbescherming en tbv uitvoeringsprojecten

projectnummer 415893

definitief revisie 00
24 juli 2017

Auteur

B. Sepers

Opdrachtgever

Thuisvester
Mathildastraat 52
4901 HC Oosterhout

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

De informatie in voorliggende rapportage is (deels) afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BII12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

datum vrijgave 24-7-2017
beschrijving revisie 00
definitief

goedkeuring
M.L. Braad

vrijgave
E. Matla

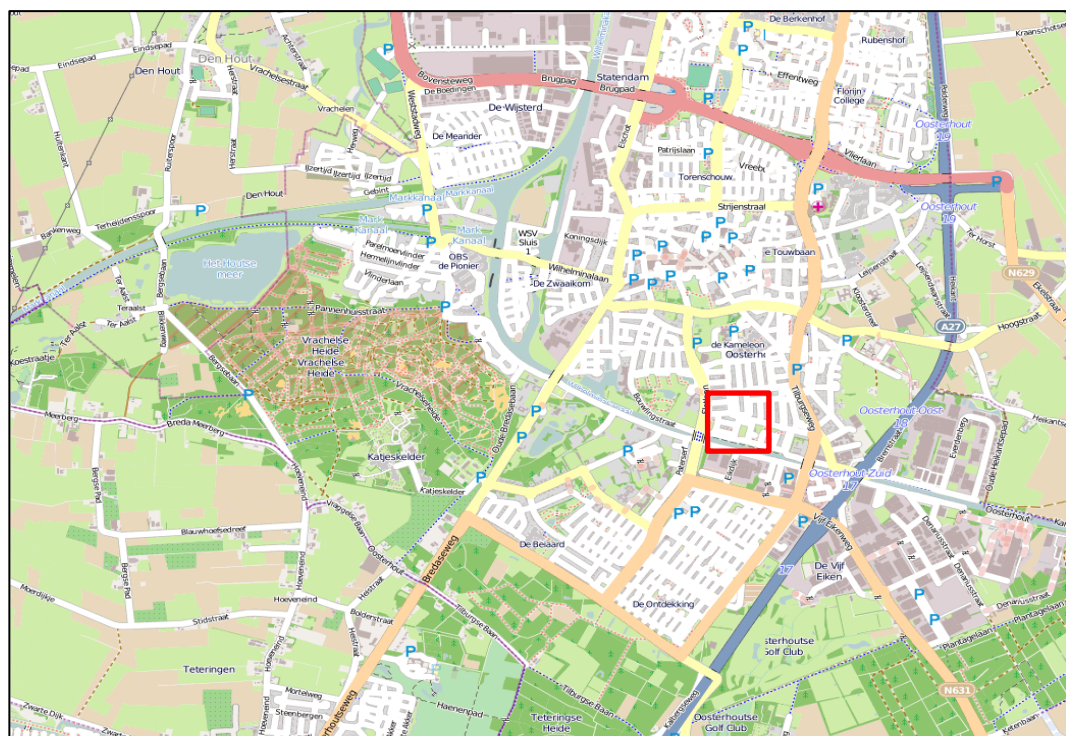

Inhoudsopgave

Blz.

Advies		1
1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Projectvoornemen	3
1.3	Doel en onderzoeksvragen	4
1.4	Leeswijzer	4
2	Wettelijk kader Wet natuurbescherming	5
2.1	Algemeen	5
2.2	Soortbescherming	5
3	Methodiek	7
3.1	Algemeen	7
3.2	Bureauonderzoek	7
3.3	Terreinbezoek	7
3.4	Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	8
4	Resultaten	9
4.1	Gebiedsbeschrijving	9
4.2	Beschermde soorten	10
4.2.1	Resultaten bureauonderzoek	10
4.2.2	Resultaten terreinbezoek – ecologische bevindingen	11
4.2.3	Samenvatting beschermde soorten	15
5	Toetsing	16
5.1	Effectbepaling project	16
5.2	Toetsing effect op beschermde soorten	16
5.2.1	Vogels	16
5.2.2	Vleermuizen	17
6	Bronnen	19

Bijlage 1 Wettelijk kader - Wet natuurbescherming

Begrenzing van de projectgebied (rood omlind). Bron: Globespotter, 2017.

Advies

Thuisvester is voornemens om de woonbuurt Slotjes Midden te Oosterhout te herstructureren. Het project kan worden uitgevoerd indien de werkzaamheden niet in strijd zijn met de Wet natuurbescherming en het beleid van het Natuurnetwerk Nederland. Daarom is inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten binnen de invloedssfeer van het projectgebied en de effecten hierop. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In dit hoofdstuk is het advies gegeven dat voortkomt uit de conclusies van de uitgevoerde Natuurtoets. Tevens is aangegeven of volgens de Nederlandse wetgeving vervolgstappen aan de orde zijn.

Conclusies: Beschermde soorten

Uit de bureaustudie in combinatie met het terreinbezoek is gebleken dat (leefgebied van) de volgende in het kader van de Wet natuurbescherming beschermde soorten aanwezig zijn en/of mogelijk verwacht worden in of in de invloedssfeer van het projectgebied:

- Vleermuizen (mogelijke verblijfplaatsen in de bebouwing);
- Algemene broedvogels (broedplaatsen in vegetatie en mogelijk in bebouwing).

In Figuur 1 is de verwachte aanwezigheid van bovenstaande soorten weergegeven.

Figuur 1. Globale impressie voorkomen natuurwaarden in en rondom het projectgebied.

Vleermuizen Algemene broedvogels

Bron: Globespotter, 2017.

In onderstaande tabel is aangegeven wat de gevolgen zijn van de aanwezigheid van (het leefgebied van) deze soorten voor het voorliggende plan. Aangegeven is of er sprake is van een overtreding van de Wet natuurbescherming en onder welke voorwaarden het plan uitvoerbaar is. In Hoofdstuk 5 staat de onderbouwing van de conclusies.

Soort (groep)	Algemene broedvogels	Vleermuizen
Essentieel leefgebied in projectgebied?	<i>Ja (vegetatie en mogelijk bebouwing)</i>	<i>Mogelijk (bebouwing)</i>
Nader onderzoek nodig?	<i>N.v.t.</i>	<i>N.v.t.</i>
Is er sprake van een overtreding?	<i>Nee, mits soortspecifieke maatregelen genomen worden</i>	<i>Nog onduidelijk*</i>
Ontheffing noodzakelijk	<i>Nee</i>	<i>Nog onduidelijk*</i>
Vervolgstappen	<i>Nesten aanwezig in vegetatie en mogelijk in bebouwing.</i> Werken buiten broedseizoen	<i>Gebouwen bieden potentieel geschikte verblijfplaatsen</i> Nader onderzoek uitvoeren <i>Voorafgaand aan de realisatie moet tijdig aanvullend onderzoek plaatsvinden (mei – oktober)</i>

* Bij voorliggende toetsing wordt in het kader van uitspraken over de uitvoerbaarheid van het voornemen uitgegaan van een overtreding/ontheffingsaanvraag.

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgplicht opgenomen. In het tekstkader in Bijlage I staat het wetsartikel uitgeschreven. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. De initiatiefnemer/uitvoerder is verantwoordelijk voor een adequate naleving van de algemene zorgplicht tijdens de uitvoering van de werkzaamheden.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Thuisvester heeft het voornemen om de woonbuurt Slotjes Midden te herstructureren.

Bij ruimtelijke ingrepen moet rekening worden gehouden met beschermde planten- en diersoorten. Er dient onderzocht te worden of de geplande ingrepen effect hebben op beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Ontwikkelingen mogen niet zonder meer plaatsvinden indien deze negatieve gevolgen hebben op beschermde natuurgebieden en/of flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In deze rapportage zijn de resultaten van de Natuurtoets beschreven. In Figuur 1.1 is de ligging van de herstructureringslocaties weergegeven.

Figuur 1.1. Ligging van de herstructureringslocaties (rood omkaderd). Bron: Globespotter, 2017.

1.2 Projectvoornemen

Thuisvester heeft het voornemen om de woonbuurt Slotjes Midden te herstructureren. Het gaat hierbij om de straten Dr. Janssenslaan, Van Oldenbarneveltstraat, Wilhelminakanaal Noord, Heinsiusstraat, Loevesteinlaan en Johan de Wittstraat (plandelen 4b, 5, 6 en 7). Binnen de herstructureringslocaties wordt de huidige bebouwing (appartementencomplexen) gesloopt. Hiervoor in de plaats komt nieuwbouw.

Voor dit onderzoek is ervan uitgegaan dat de openbare ruimte ook wordt heringericht. Om dit te realiseren zal een groot deel van de aanwezige bomen gekapt worden.

De nieuwe groenstructuur van Slotjes Midden heeft een uitgesproken openbaar en minder versnipperd karakter. Binnen de herstructureringslocaties zijn de belangrijkste dragers van de groenstructuur:

- de groene zones langs het Wilhelminakanaal;
- de groene berm met laanbeplantingen langs de Loevensteinlaan;
- een aantal groene ruimtes bij nieuwe appartementengebouwen;
- herprofilering van de woonstraten door aanleg van groene berm en boombeplantingen.

De groenzone langs het Wilhelminakanaal is aangewezen als Ecologische Verbindingszone (EVZ). Deze zone wordt in het kader van de herontwikkeling van Slotjes Midden ook als zodanig ingericht.

1.3 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van voorliggende Natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de beschermde soorten en het bepalen of de aanvraag van een ontheffing/vergunning noodzakelijk is. Om hiertoe te komen worden onder andere de volgende vragen beantwoord:

- Welke in het kader van de Wnb beschermde soorten (en/of vaste rust- en verblijfplaatsen) komen voor in het beïnvloedingsgebied van de voorgenomen ontwikkeling? Vinden er als gevolg van de ontwikkeling effecten plaats op deze soorten en worden daarbij verbodsbepalingen overtreden? Is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen en welke zijn dit? Dient in het kader van de Wnb een ontheffing aangevraagd te worden?

Op bovenstaande vragen wordt in hoofdstuk 4 en 5 een antwoord gegeven (zie ook de leeswijzer).

1.4 Leeswijzer

De Natuurtoets is als volgt opgebouwd:

- De Natuurtoets begint met de belangrijkste conclusies gedestilleerd uit de resultaten van voorliggende Natuurtoets;
- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding van de Natuurtoets en het projectvoornemen;
- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de methodiek van de Natuurtoets;
- Hoofdstuk 4 beschrijft het gebied en gaat in op de ecologische waarden en de beschermde soorten in (de omgeving) van het projectgebied.

2 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft het wettelijk kader van de soortenbescherming (paragraaf 2.2) en de gebiedsbescherming (paragraaf 2.3) relevant voor voorliggende Natuurtoets.

2.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden. In de voorliggende Natuurtoets wordt niet ingegaan op de gebieden en de bescherming van houtopstanden.

2.2 Soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving.

Tijdens een bijeenkomst van het Netwerk Groene Bureau d.d. 16 december 2016 is aangegeven dat drie provincies (Utrecht, Overijssel en Gelderland) de geldende "Aangepaste lijst met jaarrond beschermde nesten" (LNV, 2009) aanhouden en blijven hanteren in de Wet natuurbescherming. De verwachting is dat ook overige provincies deze beschermingsstatus aanhouden. De lijst wordt begin 2017 door de provincies geëvalueerd en waar nodig aangepast. Bij voorliggende toetsing is uitgegaan dat de lijst gehanteerd blijft en dat de nesten een jaarrond beschermde status houden. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5).

Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt (zie artikel 3.1 in tekstkader in de bijlage).

Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen. In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet

opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding. Daarbij dient opgemerkt te worden dat een aantal vogelsoorten ook vallen onder artikel 3.5 en daarom niet verstoord mogen worden (zie ook tabel E in de bijlage).

Andere soorten

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst gemaakt die niet gedekt wordt door de Vogel- en Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern of Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb, zie ook Bijlage tabel C en D van voorliggend rapport. Voor soorten in bijlage A geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en ontwortelen van planten. In tegenstelling tot artikel 3.1 en 3.5, is verstoring van deze soorten toegestaan.

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. De grond waarop deze vrijstelling geldt, verschilt per provincie en hoeft dus niet in alle situaties van toepassing te zijn. Vrijstelling op basis van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is een geldige reden in alle provincies.

Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3,5 of 3.10 worden overtreden, dient gewerkt te worden conform een gedragscode. Biedt een gedragscode geen oplossing, dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaats vindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie. Zie de Bijlage voor een uitgebreide toelichting.

3 Methodiek

Dit hoofdstuk beschrijft de methodiek die gehanteerd wordt tijdens het bureauonderzoek (paragraaf 3.2) en gedurende het terreinbezoek (paragraaf 3.3) van voorliggende Natuurtoets. In paragraaf 3.4 wordt aangeduid hoe deze gegevens leiden tot een conclusie.

3.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten is opgebouwd uit twee onderdelen:

1. Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden in de invloedssfeer van het plan;
2. Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

3.2 Bureauonderzoek

Afbakening beschermde soorten

In het bureauonderzoek wordt specifiek gekeken naar soorten uit de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), soorten van de Habitatrichtlijn (artikel 3.5) en 'andere' beschermde soorten (artikel 3.10). Voorgenoemde soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn bijlage IV-soorten, bijlage II Verdrag van Bern en bijlage I Verdrag van Bonn) en moeten worden getoetst op voorkomen en het projecteffect. Treden effecten op, of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er maatregelen nodig om deze effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Wnb.

'Andere' beschermde soorten die zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen (zie tabel C en D in de bijlage) zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in de provincie dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt het voorliggende project. Wel geldt de algemene zorgplicht. Door rekening te houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten, wordt voldoende aan de zorgplicht voldaan en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd.

Bronnen

Om een beeld te krijgen van de verspreiding en (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten in en rond het projectgebied, wordt de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd. Hierbij wordt nagegaan of er in de periode 2012-2017 beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het projectgebied. Daarnaast worden indien relevant ook regionale bronnen, atlassen, gebruikt. Deze atlassen maken veelal gebruik van atlasblokken (5 x 5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom betrekking op de regio en niet specifiek op het projectgebied. Aan de hand van de resultaten van de bureaustudie wordt een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het projectgebied voor zouden kunnen komen.

3.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemd bureaustudie is middels een terreinbezoek bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Naast directe waarnemingen kan dan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de verwachte aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet

kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten op de locatie. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Op 19 juni 2017 is vanaf circa 11:30 een terreinbezoek uitgevoerd door een deskundig ecooloog van Antea Group bij onbewolkt weer met een temperatuur van circa 30 C° (www.buierenradar.nl). Tijdens het terreinbezoek is het projectgebied te voet belopen. Gebouwen zijn vanaf de openbare weg bekeken met behulp van een verrekijker.

3.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

4 Resultaten

In paragraaf 4.1 wordt allereerst een gebiedsbeschrijving van het projectgebied gegeven. Vervolgens wordt in paragraaf 4.2 in gegaan op de resultaten van de in het gebied aanwezige of verwachte beschermde soorten (uiteenzetting van de resultaten van de bureaustudie en het terreinbezoek).

4.1 Gebiedsbeschrijving

De herstructureringslocaties liggen binnen de woonbuurt Slotjes Midden. Het gebied wordt in het noorden begrensd door de Van Boischotlaan en Loevensteinlaan, in het westen door de Dr. Jansenslaan, in het oosten door de Goselingstraat en de Van Hogendorpstraat en in het zuiden door het Wilhelminakanaal. In de herstructureringslocaties zijn tien appartementencomplexen aanwezig. Rondom de appartementencomplexen zijn openbare wegen, parkeerplaatsen en openbaar groen aanwezig.

In Figuur 4.1 is een impressie gegeven van het projectgebied.

Figuur 4.1. Impressie van het projectgebied.

4.2 Beschermde soorten

4.2.1 Resultaten bureauonderzoek

Uit de recente verspreidingsinformatie blijkt dat in of nabij het projectgebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen (binnen een straal van 2,5 kilometer). Dit betreft de beschermde soorten genoemd in Habitatrictlijn (bijlage IV onderdeel a en b), de niet-vrijgestelde 'andere soorten' uit bijlage I (onderdeel a en b) van de Wet natuurbescherming en vogels met een jaarrond beschermd nest. De soorten zijn weergegeven in Tabel 4.1.

Tabel 4.1. Overzicht waargenomen beschermde soorten (Habitatrictlijn (HR), lijsten A en B behorende bij artikel 3.10 en vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten (JRB)), aangegeven met een 'X', in de directe omgeving van het projectgebied (2,5 kilometer; NDFF, 2012-2017). Deze informatie is (deels) afkomstig uit de NDFF (19-06-2017) en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

Soortgroep	Soort	JRB	HR	A/B
Vogels met een jaarrond beschermd nest (categorie 1 t/m 4)*	Buizerd	X		
	Gierzwaluw	X		
	Havik	X		
	Huismus	X		
	Ransuil	X		
	Roek	X		
	Sperwer	X		
Zoogdieren	Eekhoorn			X
	Verschillende vleermuizen**		X	
Reptielen	Levendbarende hagedis			X
Amfibieën	Alpenwatersalamander			X
	Heikikker		X	
	Kamsalamander		X	
	Vinpootsalamander			X
Insecten - Dagvlinders	Geen waarnemingen			
Insecten - Kevers	Geen waarnemingen			
Insecten - Libellen	Gevlekte witsnuitlibel		X	
Planten	Geen waarnemingen			

*Categorie 5: de afweging of er sprake is van een jaarrond beschermd uit categorie 5 wordt gemaakt bij de beschrijving van de resultaten van het terreinbezoek (paragraaf 4.2.2).

** Vleermuizen: gewone dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, ruige dwergvleermuis.

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is vervolgens nagegaan of het projectgebied een functie vervult voor (onder andere) deze soorten en of effecten aan de orde zijn. De bevindingen worden in paragraaf 4.2.2 uiteengezet.

4.2.2 Resultaten terreinbezoek – ecologische bevindingen

Op basis van het bureauonderzoek en het terreinbezoek wordt per soortgroep ingegaan op de eventuele (kans op) aanwezigheid van beschermde soorten in het projectgebied.

Aangezien het projectgebied grotendeels gecultiveerd, verhard en bebouwd is, in een verstoorde en stedelijke omgeving ligt, niet aansluit op grote natuur(lijke)gebieden, geen open water bevat en het verspreidingsgebied van een aantal soorten niet tot aan Oosterhout loopt, zijn niet alle biotoop-kritische (sub)soortgroepen relevant. Zo zijn er onder andere op basis van het terreinbezoek geen effecten (overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wnb) aan de orde op beschermde (sub)soortgroepen die waarde hechten aan stabiele, specifieke en natuurlijke biotopen die niet in het projectgebied aanwezig zijn. Het gaat daarbij om beschermde reptielen (levendbarende hagedis), amfibieën (alpenwatersalamander, heikikker, kamsalamander, vinpootsalamander) en libellen (gevlekte witsnuitlibel). Er is voor deze soort(groep)en geen essentieel leefgebied in het projectgebied. Effecten zijn op voorhand uitgesloten.

De overige soortgroepen worden hierna beschreven: **vogels (met name de huismus en de gierzwaluw), zoogdieren (eekhoorn en vleermuizen) en flora.**

Vogels

Soorten met jaarrond beschermd nest (categorie 1 t/m 4)

Zoals blijkt uit de bureaustudie is een aantal vogelsoorten waargenomen in de omgeving van het projectgebied waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en waar bij verwijdering of aantasting van de vaste rust- en verblijfplaats altijd ontheffing moet worden aangevraagd (zoals de in stedelijk gebied in gebouwen broedende soorten huismus en gierzwaluw). De huismus broedt over het algemeen in stedelijk gebied in uiteenlopende holtes, meestal onder dakpannen (RVO, 2014). De gierzwaluw broedt vooral in steden en dorpen, waar hij nestelt in donkere holtes in ventilatieschachten, spleten in muren, onder dakpannen en in kerktorens. Ook komt de soort tot broeden onder nokpannen. (RVO, 2014ab).

Het projectgebied biedt voor de huismus geen geschikte broedplaatsen, aangezien dakpannen en gemakkelijk toegankelijke dakgoten ontbreken. De huismus is tijdens het terreinbezoek wel gehoord, maar bleek zich ten noorden van het projectgebied te bevinden (ter hoogte van de Verschuurstraat). In combinatie met het feit dat het volop broedseizoen is voor de soort, zullen een aantal huismussen daar een territorium hebben. Het projectgebied zelf maakt geen onderdeel uit van het foerageergebied, omdat de huismussen het foerageergebied beperken tot de tuinen van de percelen ter hoogte van de Verschuurstraat. Het projectgebied en invloedzone (zij het beperkt) wordt gezien beschikbare alternatieven in de omgeving ingeschat als niet essentieel voor deze soort.

Ook voor gierzwaluwen biedt het projectgebied geen geschikte broedplaatsen, aangezien spleten in muren en dakpannen ontbreken. Tijdens het terreinbezoek zijn een aantal gierzwaluwen waargenomen, maar deze bevonden zich niet boven het projectgebied (ter hoogte van de Sint Willibrordstraat). Het projectgebied en de omgeving zullen deel uitmaken van het foerageergebied van de gierzwaluwen, maar het gecultiveerde karakter van het projectgebied maakt het tot een suboptimaal foerageergebied. Aangezien gierzwaluwen voornamelijk boven open wateren en graslanden foerageren (RVO, 2014ab), zullen de gierzwaluwen eerder boven het Wilhelminakanaal dan in het projectgebied foerageren. Het projectgebied en invloedzone (zij het beperkt) wordt gezien beschikbare alternatieven in de omgeving ingeschat als niet essentieel voor deze soort.

In de bomen of struiken in het projectgebied zijn geen sporen (zoals braakballen, uitwerpselen, veren etc.) en/of nesten aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van de overige soorten met een jaarrond beschermd nest (zoals de in de bureaustudie vermelde soorten). Het projectgebied is daarnaast sterk verstoord waardoor geschikt broedbiotoop voor deze soorten ontbreekt. Vaste rust- en verblijfplaatsen kunnen daarom worden uitgesloten van het projectgebied. Essentieel foerageergebied van deze soorten is eveneens niet in het projectgebied aanwezig (vanwege de beperkte omvang en het voornamelijk verharde karakter).

Soorten met mogelijk een jaarrond beschermd nest (categorie 5)

Daarnaast zijn er categorie 5-vogelsoorten, waarvan de nesten alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Dit laatste is op het projectgebied niet van toepassing. Er zijn geen categorie 5 soorten te verwachten die zeldzaam zijn in de omgeving of onvoldoende nestgelegenheden hebben in de omgeving. Derhalve zijn er geen zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die jaarronde bescherming rechtvaardigen.

Algemene vogelsoorten artikel 3.1 en 3.5

De dichte vegetatie en de bomen in het projectgebied vormen een geschikt broedbiotoop voor algemeen voorkomende en weinig-verstoringsgevoelige broedvogels zoals de kauw en de merel. Deze soorten zijn tijdens het terreinbezoek waargenomen en/of gehoord in het projectgebied (zie figuur 4.2).

Figuur 4.2 Geschikt broedbiotoop (voor algemeen voorkomende broedvogels) en waargenomen kauw.

Zoogdieren

Vleermuizen

Uit de bureaustudie is gebleken dat een aantal beschermde vleermuizen voorkomen in de omgeving van het projectgebied (zie Tabel 4.1). Boombewonende vleermuizen (zoals de rosse vleermuis en soms ook de franjestaart en de ruige dwergvleermuis) verblijven in gaten, hopen of scheuren van voornamelijk grote bomen (RVO, 2014c en d). In het projectgebied staan een aantal bomen, maar die zullen niet gekapt worden. Het betreft relatief kleine, typische stadsbomen zonder scheuren, gaten of loshangend boomschors. Derhalve kunnen verblijfplaatsen van beschermde boombewonende vleermuizen worden uitgesloten.

Nast bomen vormen ook gebouwen in potentie geschikte verblijf- en rustplaatsen voor vleermuizen. Gebouwbewonende vleermuizen (zoals bijvoorbeeld de in dorpen en steden voorkomende gewone dwergvleermuis, laatvlieger en soms ook de ruige dwergvleermuis) verblijven in gebouwen in kleine ruimtes met constante klimatologische omstandigheden. Richels, dak(kant/nok)pannen, betimmeringen, dilatatievoegen, kieren, boeiboorden, gaten en spouwmuren bieden gebouwbewonende vleermuizen toegang en vormen een geschikte verblijfplaats (RVO, 2014d en e).

In het voorliggende projectgebied zijn ruimtes, kieren en betimmeringen aanwezig die vleermuizen toegang bieden tot het gebouw en/of geschikt zijn als vaste rust- en verblijfplaatsen voor gebouwbewonende vleermuizen. Zo werden tijdens het terreinbezoek spouwmuurgaten en kieren in boeiboorden waargenomen. Ook zijn op diverse gebouwen in het projectgebied vleermuiskasten gemonteerd. Deze vleermuiskasten zijn aangebracht als mitigerende maatregel voor eerdere projecten in Slotjes Midden. Tevens zijn de uitwerpselen een vleermuis waargenomen op een kozijn van één van de gebouwen (zie figuur 4.3). Vanwege deze aspecten zijn beschermde vleermuisverblijfplaatsen in de gebouwen in het projectgebied niet uit te sluiten. In Hoofdstuk 5 zullen de vervolgstappen en de gevolgen van de ontwikkelingen in het projectgebied op eventueel aanwezige vleermuizen uiteen gezet worden.

Het openbare groen in het projectgebied biedt tevens een geschikt onderdeel van het foerageergebied van vleermuizen. Ook biedt het projectgebied een geschikte vliegroute naar andere foerageergebieden. Met de sloop van de bebouwing en de herinrichting van de openbare ruimte zal een deel van het foerageergebied wegvallen. Echter, gezien de afwezigheid van unieke, lijnvormige groene/natuurlijke elementen ten opzichte van de omgeving, de alternatieve foeragemogelijkheden in de omgeving en de beperkte omvang in het projectgebied vormt het projectgebied naar verwachting geen essentieel foerageergebied voor vleermuizen. Daarnaast zal het projectgebied weer een geschikt foerageergebied bieden als de nieuwe bebouwing en groenstructuren eenmaal gerealiseerd zijn.

Figuur 4.3 Geschikte vliegopeningen (voor vleermuizen) en waargenomen uitwerpselen.

Overige zoogdieren

Uit de bureaustudie is gebleken dat een beschermde (land)zoogdier in de omgeving van het projectgebied is waargenomen (eekhoorn). Van de eekhoorn zijn in het projectgebied geen nesten aangetroffen. De soort is meer gebonden aan een park- of bosachtige omgeving en dit komt niet voor in – of in de directe omgeving van het projectgebied. Gezien het feit dat het projectgebied grotendeels gecultiveerd, verhard en bebouwd is, is de aanwezigheid van de eekhoorn in het projectgebied uit te sluiten.

Tijdens het terreinbezoek zijn geen sporen of individuen van andere (beschermde) zoogdieren aangetroffen. Deze zijn dan ook uitgesloten van het projectgebied.

Flora

Langs de wegen en bij de grasveldjes zijn typische stadsbomen linde, lijsterbes en berk en waargenomen. Op de grasveldjes zijn onder andere ook de dwergmispel (*Cotoneaster*), zachte dravik, hop, hulst, braam, raaigras en de gewone reigersbek aangetroffen. Tijdens het terreinbezoek zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Deze worden gezien het verstoorde, verharde, gecultiveerde en voedselrijke karakter van het projectgebied en de biotoop-specifieke eisen die die planten aan hun standplaats stellen, ook niet verwacht.

4.2.3 Samenvatting beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de soorten weergegeven in Tabel 4.2 en die een beschermde status hebben in de Wet natuurbescherming mogelijk voor kunnen komen in het projectgebied. In hoofdstuk 5 wordt nader op deze soorten in gegaan.

Tabel 4.2: Aanwezige beschermde soorten/verblijfplaatsen in het projectgebied.

Soortgroep	Soort	Beschermings-regime	Aanwezigheid	Toelichting
Vogels	Algemene broedvogels	Artikel 3.1 en 3.5	Ja	Aanwezige dichte vegetatie en bomen vormen broedbiotoop
Vleermuizen	Gebouwbewonende soorten	Artikel 3.5	Zeer waarschijnlijk	Gebouwen bieden potentieel geschikte verblijfplaatsen

5 Toetsing

In paragraaf 5.1 is de effectbepaling van het project gegeven. In paragraaf 5.2 worden de werkzaamheden getoetst aan de soortenbescherming (Wnb).

5.1 Effectbepaling project

De volgende biotopen worden beïnvloed door het voornemen:

- De appartementencomplexen worden gesloopt;
- De overig vegetatie wordt verwijderd.

5.2 Toetsing effect op beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de appartementencomplexen in het projectgebied een geschikte vaste rust- en verblijfplaats bieden voor beschermde vleermuizen (artikel 3.5) en vormt de aanwezige vegetatie geschikt – en potentieel geschikt broedbiotoop voor algemeen voorkomende vogels (artikel 3.1 en 3.5). Om deze reden is er enkel op deze soortgroepen een potentieel effect aan de orde als gevolg van de ontwikkelingen. De onderstaande effectbeoordeling richt zich alleen op deze soortgroepen. Overige beschermde soorten zijn uitgesloten en ondervinden geen effect van het voornemen.

5.2.1 Vogels

Algemene vogelsoorten (artikel 3.1 en 3.5)

Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (artikel 3.1 en 3.5). Met de meeste broedvogels (en de broedvogels aanwezig in het projectgebied) kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door de sloopwerkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (de piek ligt circa in de periode van maart tot en met juli¹) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze zijn geen belemmeringen vanuit de Wet Natuurbescherming aan de orde.

Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken dan dient het projectgebied (waar de werkzaamheden plaatsvinden en effect op hebben) vóór het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor (broed)vogels. In gebruik zijnde nesten mogen immers niet aangetast of verwijderd worden. Dit komt erop neer om de broedbiotopen voor vogels (de dichte vegetatie) voorafgaand aan het broedseizoen te verwijderen. Ook kunnen de gebouwen als broedplaats gebruikt worden door bijvoorbeeld kauwen. De gebouwen kunnen ongeschikt gemaakt worden door ze te strippen. Het strippen van een gebouw houdt in dat een gebouw stap voor stap van buiten naar binnen toe wordt afgebroken.

Mocht dit niet mogelijk zijn dan dient vooraf aan de werkzaamheden het projectgebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het projectgebied dan worden locatiespecifieke maatregelen voorgesteld en/of wordt het projectgebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden tot nadat het nest niet meer in gebruik is.

¹ Voor het broedseizoen wordt in het kader van de wet geen standaardperiode gehanteerd. Het broedseizoen is afhankelijk van klimatologische omstandigheden; dit houdt in dat het seizoen eerder dan wel later van start kan gaan en eerder dan wel later kan eindigen. Van belang is of er broedgevallen aanwezig zijn.

Indien met het bovenstaande rekening gehouden wordt, is het voorliggende project uitvoerbaar in het kader van de Wet natuurbescherming (onderdeel soortbescherming) wat betreft de algemene broedvogels.

Voordat bovenstaande werkwijzen uitgevoerd mogen worden, geldt dat allereerst duidelijk moet zijn of er vleermuizen in de bebouwing verblijven voordat de bebouwing ongeschikt gemaakt of gesloopt mag worden.

5.2.2 Vleermuizen

Alle vleermuissoorten zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (artikel 3.5) en staan vermeld op Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Verwacht wordt dat de bebouwing (en omgeving) gebruikt worden als foerageergebied en mogelijk als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen.

Door de toekomstige sloop van de bebouwing is mogelijk sprake van het verstoren en aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen. Indien daadwerkelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn en indien de bebouwing gesloopt wordt, is dit afhankelijk van de ingreep (zonder aanvullende maatregelen) in overtreding met de Wet natuurbescherming.

Nader onderzoek: vleermuizen

Om te kunnen bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden door de voorgenomen ontwikkeling, is nader onderzoek naar het gebruik en de functie van de gebouwen in het projectgebied voor vleermuizen in het projectgebied noodzakelijk. Dit kan onderzocht worden aan de hand van het meest recente vleermuisprotocol (2017). Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een het projectgebied meerdere malen verspreid over het actieve seizoen van de soorten (tussen april en oktober) te bezoeken voor het vleermuisonderzoek.

Indien daadwerkelijk beschermde verblijfplaatsen aanwezig zijn dan dient een ontheffingsprocedure doorlopen te worden.

Indien vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen in het projectgebied aanwezig blijken te zijn, hoeft dit vooralsnog geen belemmering te zijn voor de uitvoerbaarheid van het project, aangezien soortspecifieke maatregelen te nemen zijn in het projectgebied of in de directe omgeving. Dit betekent wel dat voorafgaand aan de werkzaamheden voorwaarden worden gesteld (en zijn uitgevoerd) aan de wijze en periode van de werkzaamheden en het opnemen/integreren van voorzieningen zoals vleermuis kasten.

Als gevolg van de werkzaamheden zal er geen effect zijn op de gunstige staat van instandhouding aangezien er mitigerende maatregelen te nemen zijn (zoals het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen) waardoor er geen dip in de populatie hoeft plaats te vinden. Indien dit wordt uitgevoerd, zijn deze voorzieningen gelijk effectief en functioneel voor de vleermuizen; de soorten kunnen hier direct gebruik van maken. Bovendien zijn er naar verwachting tijdens en na de werkzaamheden voldoende alternatieve verblijfplaatsen in de omgeving aanwezig (zoals in de nabijgelegen woonhuizen). Voor het project is geen andere locatie (en werkwijze) mogelijk die de soorten minder schade aangezien het hier een herstructurering van de woonbuurt betreft. Het is niet mogelijk om de woonbuurt te herstructureren zonder dat daarbij de bebouwing en de

potentiële verblijfplaatsen van de soorten nadelig beïnvloed worden (ook bij renovatie is dit het geval). In de nieuwe situatie kan leefgebied van de soorten terugkomen (bebouwing).

Concluderend: Mits bovenstaande werkwijzen uitgevoerd worden, vormt de soortbescherming uit de Wet natuurbescherming geen belemmering voor het vaststellen van het project wat betreft de vleermuissoorten.

Voordat bovenstaande werkwijzen uitgevoerd mogen worden, geldt dat allereerst duidelijk moet zijn of de vleermuissoorten in de bebouwing verblijven voordat de bebouwing ongeschikt gemaakt of gesloopt mag worden. Dit wordt duidelijk middels het nader onderzoek zoals eerder beschreven.

6 Bronnen

Bos, F.G., Bosveld, M.A., Groenendijk, D.G., Van Swaay, C.A.M. & Wynhoff, I., 2006. De dagvlinders van Nederland - verspreiding en bescherming. Nederlandse Fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EISNederland, in samenwerking met De Vlinderstichting, Wageningen.

Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie), 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna Deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

Kosten E., H., Limpens, H. Bouman & J. Reinhold, 2011. Vleermuisvriendelijk bouwen. Handreiking voor huiseigenaar, architect en beleidsmedewerker. Zoogdiervereniging & Tauw.

Limpens, H., Regelink, J., en Koelman, R. (2010). Vleermuizen en planologie. Zoogdiervereniging, Arnhem.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Augustus 2009.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014a. Soortenstandaard Huismus

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014b. Soortenstandaard Gierzwaluw.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014c. Soortenstandaard Rosse vleermuis

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014d. Soortenstandaard Ruige dwergvleermuis

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014e. Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis

Overig:

- <https://ndff-ecogrid.nl/>
- <https://globespotter.cyclomedia.nl/nl/>

Bijlage 1 Wettelijk kader

Bijlage 1 Wettelijk kader - Wet natuurbescherming

Soortbescherming

Een van de doelen van de Wet natuurbescherming is de bescherming van inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Hieronder wordt uitgelegd welke verbodsbepalingen gelden, welke vrijstellingen er gelden en op welke gronden ontheffingen kunnen worden aangevraagd.

Verbodsbepalingen soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die onder andere zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. In het tekstkader van deze Bijlage (zie volgende pagina) staan de wetsartikelen uitgeschreven. Het gaat om de volgende drie categorieën:

- soorten van de Vogelrichtlijn;
- soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn;
- 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora'), oftewel de Nationale soorten.

Voor alle soorten vallend onder bovenstaande beschermingsregimes geldt dat ze niet (opzettelijk) gedood en verstoord mogen worden, ook verblijfplaatsen mogen niet vernietigd worden. Bij Vogelrichtlijnsoorten is opgenomen dat verstoring is toegestaan indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Dit geldt echter niet voor Habitatrichtlijnsoorten, inclusief bijlage I en II Bern en bijlage I Bonn (zie Tabel A van deze Bijlage voor de vogelsoorten en Tabel B van deze bijlage voor een uiteenzetting van soorten niet zijnde vogels). Voor de 'andere soorten' geldt dat verstoring is toegestaan. Soorten die zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb ('andere soorten') zijn opgenomen in tabel C en D van deze Bijlage.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming artikel 3.1, 3.5 en 3.10

Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
 - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Tabel A. Vogels die vallen onder artikel 3.5 (Bern bijlage II, Bonn bijlage I) én in Nederland broeden.

Vogels		
Appelvink	Grote bonte specht	Purperreiger
Baardman	Grote gele kwikstaart	Putter
Beflijster	Grote karekiet	Ransuil
Bergeend	Grote stern	Rietgors
Bergfluit	Grote zilverreiger	Rietzanger
Bijeneter	Havik	Rode wouw
Blauwborst	Heggenmus	Roerdomp
Blauwe kiekendief	Hop	Roodborst
Boerenwaluw	Huiswaluw	Roodborsttapuit
Bontbekplevier	IJsvogel	Roodhalsfuut
Bonte strandloper	Kerkuil	Rouwkwikstaart
Bonte vliegenvanger	Klapekster	Sijs
Boomklever	Klein waterhoen	Slangenarend
Boomkruiper	Kleine barsijs	Slechtvalk
Boompieper	Kleine bonte specht	Smelleken
Boomvalk	Kleine karekiet	Snor
Bosrietzanger	Kleine plevier	Sperwer
Bosruiter	Kleine zilverreiger	Spotvogel
Bosuul	Kleinst waterhoen	Sprinkhaanzanger
Braamsluiper	Kluut	Steenuil
Brandgans	Kneu	Steltkluut
Bruine kiekendief	Koereiger	Strandplevier
Buizerd	Koolmees	Taigaboomkruiper
Casarca	Kortsnavelboomkruiper	Tapuit
Cetti's zanger	Kraanvogel	Tjiftjaf
Draaihals	Krekelzanger	Torenvalk
Duinpieper	Kruisbek	Tuinfluit
Dwergmeeuw	Kuifmees	Velduil
Dwergstern	Kwak	Visarend
Engelse kwikstaart	Kwartelkoning	Visdief
Europese kanarie	Lepelaar	Vuurgoudhaan
Fitis	Matkop	Wespendief
Fluiter	Middelste bonte specht	Wielewaal
Geelgors	Nachtegaal	Winterkoning
Gekraagde roodstaart	Nachtwaluw	Witbandkruisbek
Gele kwikstaart	Noordse stern	Witte kwikstaart
Geoorde fuut	Oehoe	Witwangstern
Glanskop	Oeverloper	Woudaap
Goudhaan	Oeverpieper	Zeearend
Grasmus	Oeverwaluw	Zwarte mees
Graspieper	Ooievaar	Zwarte ooievaar
Graszanger	Orpheusspotvogel	Zwarte roodstaart
Grauwe kiekendief	Paapje	Zwarte specht
Grauwe klauwier	Pestvogel	Zwarte stern
Grauwe vliegenvanger	Pimpelmees	Zwarte wouw
Griel	Poelruiter	Zwartkop
Groene specht	Porseleinhoen	Zwartkopmeeuw
Groenling		

Info tabel: Ingekorte lijst van de vogelsoorten van de Conventie van Bern bijlage II. Deze lijst is ingekort door alleen die vogels op te nemen die volgens de Atlas van de Nederlandse Broedvogels (Nederlandse Fauna serie deel 5 uit 2002) en de Avifauna van Limburg (uit 2006) in Nederland broeden. Dwaalgasten en overwinteraars zijn derhalve niet vermeld.

Tabel B. Soorten die vallen onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV, Bern bijlage II, Bonn bijlage I).

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam	
Amfibieën	boomkikker	Zoogdieren <i>landzoogdieren</i>	hamster	
	geelbuikvuurpad		otter	
	heikikker		bever	
	kamsalamander		hazelmuis	
	knoflookpad		lynx	
	rugstreepad		noordse woelmuis	
	vroedmeesterpad		wilde kat	
	poelkikker	wolf		
Dagvlinders	moerasparelmoervlinder	Zoogdieren <i>vleermuizen</i>	baardvleermuis	
	apollovlinder		bechsteins vleermuis	
	boszandoog		bosvleermuis	
	donker pimpernelblauwtje		brandts vleermuis	
	grote vuurvlinder		franjestart	
	pimpernelblauwtje		gewone grootoorvleermuis	
	tijmblauwtje		grijze grootoorvleermuis	
zilverstreephooibeestje	grote hoefijzerneus			
Haften	oeveraas		grote rosse vleermuis	
kevers	brede geelrandwaterroofkever		Zoogdieren	ingekorven vleermuis
	gestreepte waterroofkever		<i>vleermuizen</i>	kleine dwergvleermuis
	juchtleerkever			kleine hoefijzerneus
	vermiljoenkever			laatvlieger
	meervleermuis			
Libellen	mercuurwaterjuffer		mopsvleermuis	
	bronslibel		noordse vleermuis	
	gaffellibel		rosse vleermuis	
	gevlekte witsnuitlibel		ruige dwergvleermuis	
	groene glazenmaker		tweekleurige vleermuis	
	noordse winterjuffer		vale vleermuis	
	oostelijke witsnuitlibel		watervleermuis	
	rivierrombout		gewone dwergvleermuis	
	sierlijke witsnuitlibel			
Nachtvlinders	tennisbloempijlstaart	Zoogdieren <i>zeezoogdieren</i>	walrus	
Reptielen	Dikkopschildpad, kemp's zee-schildpad, lederschildpad, soepschildpad			Bulrug, gewone vinvis bruinvis dwergpotvis
	gladde slang			gestreepte dolfijn, gewone dolfijn, gewone spitsdolfijn
Sporenplanten	geel schorpioenmos			grijze dolfijn
	tonghaarmuts			kleine zwaardwalvis
	kleine vlotvaren			narwal
Vissen	steur			orka
	houting			tuielaar
Weekdieren	bataafse stroommossel			witflankdolfijn, witsnuitdolfijn
	platte schijfhoren			noordse vinvis, potvis
Zaadplanten	liggende raket			butskop
	drijvende waterweegbree			dwergvinvis
	groenknolorchis			griend
	kruiwend moerasscherm			spitsdolfijn van gray
	zomerschroeforchis			witte dolfijn

Tabel C. "Overige Soorten" onderdeel A behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a.

Zoogdieren	Waterspitsmuis Wezel** Wild zwijn Woelrat*	Donker pimpernelblauwtje Duinparelmoervlinder Gentiaanblauwtje Grote parelmoervlinder Grote vos Grote vuurvvlinder Grote weerschijnvlinder Iepenpage Kleine heivlinder Kleine ijsvogelvlinder Kommavlinder Pimpernelblauwtje Sleedoorpage Spiegeldikkopje Veenbesblauwtje Veenbesparelmoervlinder Veenhooibeestje Veldparelmoervlinder Zilveren maan
Aardmuis* Boommarter Bosmuis* Bunzing** Damhert Das Dwergmuis* Dwergspitsmuis* Edelhert Eekhoorn Egel* Eikelmuis Gewone bosspitsmuis* Gewone zeehond Grote bosmuis Grijze zeehond Haas* Hermelijn** Huisspitsmuis* Konijn* Molmuis Ondergrondse woelmuis* Ree* Rosse woelmuis* Steenmarter Tweekleurige bosspitsmuis* Veldmuis* Veldspitsmuis Vos*	Amfibieën Alpenwatersalamander Bruine kikker* Gewone pad* Kleine watersalamander* Meerkikker* Middelste groene kikker* Vinpootsalamander Vuur salamander Reptielen Adder Hazelworm Levendbarende hagedis Ringslang Vissen Beekdonderpad Beekprik Elrits Europese rivierkreeft Gestippelde alver Grote modderkruiper Kwabaal Dagvlinders Aardbeivlinder Bosparelmoervlinder Bruin dikkopje Bruine eikenpage	Libellen Beekkrombout Bosbeekjuffer Donkere waterjuffer Gevlekte glanslibel Gewone bronlibel Hoogveenglanslibel Kempense heidelibel Speerwaterjuffer Kevers Vliegend hert

Soorten met een asterisk (*) zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen. Soorten met een dubbele asterisk (**) zijn in alle provincies, behalve Noord-Holland en Noord-Brabant, vrijgesteld. In Limburg is daarnaast de molmuis vrijgesteld, in Friesland de steenmarter en in Noord-Brabant het wild zwijn.

Tabel D. "Overige Soorten" onderdeel B behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c.

Planten	Groene nachtorchis Groensteel Groot spiegelklokje Grote bosaardbei Grote leeuwenklauw Honingorchis Kalkboterbloem Kalketrip Karthuizeranjer Karwijselie Kleine ereprijs Kleine Schorseneer Kleine wolfsmelk Kluwenklokje Knollathyrus Knolspirea Korensla Kranskarwij Kruiptijm Lange zonnedauw Liggende ereprijs Moerasgamander Muurbloem Naakte lathyrus Naaldenkervel Pijlscheefkalk	Roggelelie Rood peperboompje Rozenkransje Ruw parelzaad Scherpkruid Schubvaren Schubzegge Smalle raai Spits havikskruid Steenbraam Stijve wolfsmelk Stofzaad Tengere distel Tengere veldmuur Trosgamander Veenbloembies Vliegenorchis Vroege ereprijs Wilde averuit Wilde ridderspoor Wilde weit Wolfskers Zandwolfsmelk Zinkviooltje Zweedse kornoelje
----------------	--	---

Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 de zorgplicht opgenomen. In het tekstkader hieronder staat het wetsartikel uitgeschreven.

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Vrijstellingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Wnb. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied en de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

Provinciale Vrijstelling Nationale soorten ('andere soorten').

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. Het Rijk heeft ook een vrijstelling gemaakt voor projecten die vallen onder hun bevoegdheid (projecten van nationaal belang). Zoals ook te herleiden is uit de tabel (tabellen A en B), hangt het per provincie af welke soort is vrijgesteld van de verbodsbepalingen in artikel 3.10, ook de grond waarvoor een vrijstelling geldt kan ook variëren tussen provincies..

Indien de Nationale soorten niet zijn vrijgesteld en daarmee het voornemen de gestelde verboden in artikel 3.10 overtreedt, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt.

Ontheffingen

Indien een soort niet onder een vrijstelling valt of niet gewerkt kan worden volgens een gedragscode, dient er een ontheffing te worden aangevraagd. Deze moet ingediend worden bij het bevoegd gezag. Dit is de provincie waarin de activiteit plaatsvindt.

Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
2. De activiteit leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding; en
3. Er is sprake van een in de wet genoemd belang.

In tabel E worden de belangen waaronder een ontheffing kan worden aangevraagd, opgesomd. Let daarbij op dat er voor Nationale soorten ('andere soorten') meer ontheffingsgronden beschikbaar zijn dan voor de beschermde soorten onder artikel 3.1 en 3.5. Indien de activiteit bestaat uit een ruimtelijke inrichting of ontwikkeling zou alleen een ontheffing afgegeven kunnen worden voor Nationale soorten. Mochten desondanks soorten uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, Bern en Bonn voorkomen bij ruimtelijke ontwikkelingen, dan kunnen mitigerende maatregelen worden opgesteld. Er kan dan voor de zekerheid een ontheffing worden aangevraagd om de mitigerende maatregelen goed te keuren.

Tabel E. Ontheffingsgronden waarop een ontheffing verleend mag worden per categorie (artikel 3.1, 3.5 en 3.10).

Ontheffingsgronden		Artikel 3.1	Artikel 3.5	Artikel 3.10
		Soorten van de Vogelrichtlijn	Soorten van de Habitatrichtlijn, Bonn & Bern	Andere soorten
1	Er bestaat geen andere bevredigende oplossing	X	X	X
2	Leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding	X	X	X
3	Opsomming van: volksgezondheid en openbare veiligheid	X	X	X
	veiligheid van luchtverkeer	X	Nee	X
	ter voorkoming van schade aan gewassen, vee, bossen, visserij	X	X	X
	ter bescherming van Flora en Fauna	X	X	X
	voor onderzoek, onderwijs, uitzetten en herinvoeren van soorten / teelt	X	X	X
	dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor milieuwezenlijke gunstige effecten	Nee	X	X
	ruimtelijke inrichting of ontwikkeling	Nee	Nee	X
schade en overlast, ter beperking omvang populatie, ter bestrijding van lijden en ziekte, bestendig beheer en onderhoud, algemeen belang	Nee	Nee	3.10 2a-g	

Procedure ontheffingsaanvraag

Voor Nationale soorten ('andere soorten') welke zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen geldt een vrijstelling. Dit betekent dat u geen ontheffing van de Wet natuurbescherming hoeft aan te vragen, maar u wel de zorgplicht moet nakomen. Voor Nationale soorten die niet zijn vrijgesteld, dient u een ontheffing beschermde soorten aan te vragen of te werken conform een gedragscode.

Voor soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn, Conventie van Bern en Conventie van Bonn geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Het bevoegd gezag zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

Overgangsrecht

In het Besluit natuurbescherming is opgenomen dat de ontheffingen afgegeven onder het oude recht, gelden als ontheffingen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften, beperkingen en voorwaarden gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Op het tijdstip van inwerkingtreding van de Wnb zullen de onafgeronde ontheffing aanvragen, ingediend vóór inwerkingtreding, conform de nieuwe wet worden behandeld. Ontheffing aanvragen van voor de inwerkingtreding zullen worden afgehandeld door RVO. Aanvragen die later ingediend worden zullen afgehandeld worden door de provincies (of het Rijk).

De gedragscodes worden verlengd tot het moment van in werking treden van de Wet natuurbescherming en de nieuwe gedragscodes definitief zijn goedgekeurd.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2013 is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies. In hetzelfde jaar hebben de twaalf provincies met de staatssecretaris van het ministerie van EZ definitieve afspraken gemaakt in het Natuurpact. In 2014 werd de term 'EHS' vervangen door 'NNN'.

Dit beleid blijkt noodzakelijk te zijn doordat de Nederlandse natuur steeds meer onder druk staat, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering. De doelstelling van het Natuurpact is om 80.000 hectare nieuwe natuur in te richten vóór 2027.

Natura 2000-gebieden

In de Wnb zijn bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. De Europese richtlijnen verplichten de lidstaten gebieden aan te wijzen met speciale beschermingszones (de Natura 2000-gebieden). Het doel hiervan is om de aangewezen habitattypes en habitats van soorten in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

De lidstaten moeten maatregelen treffen om de kwaliteit van deze habitats en habitats van soorten niet te laten verslechteren of te voorkomen dat er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

Bestaand gebruik

Voor handelingen die op 31 maart 2010 bekend waren bij het gevoegd gezag en die sinds deze datum niet meer in betekenende mate zijn gewijzigd is het niet meer noodzakelijk om een vergunning aan te vragen. Deze datum kan van een later tijdstip zijn indien een Natura 2000-gebied na 31 maart 2010 is aangewezen als beschermd gebied. Zie ook artikel 2.9 lid 2.

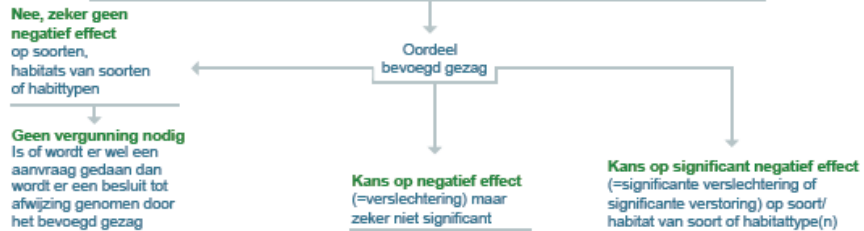
Overgangsrecht

In artikel 9.4 van de Wet natuurbescherming is opgenomen dat de vergunningen afgegeven onder het oude recht, gelden als vergunningen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet. Een Voortoets geeft aan of er wel of geen (negatieve) negatieve effecten zijn te verwachten. Zijn er geen negatieve effecten te verwachten, dan hoeft er geen vergunning beschermde gebieden aangevraagd te worden. Indien er kans is op negatieve effecten, kan een habitattoets een verdiepingsslag geven om aan te tonen hoe groot deze negatieve effecten zijn. Mocht er kans zijn op significant negatieve effecten, is het mogelijk om een ADC-toets uit te voeren. Wordt er voldaan aan de eisen, dan kan er een vergunning worden afgegeven met voorschriften en beperkingen.

VOORTOETS

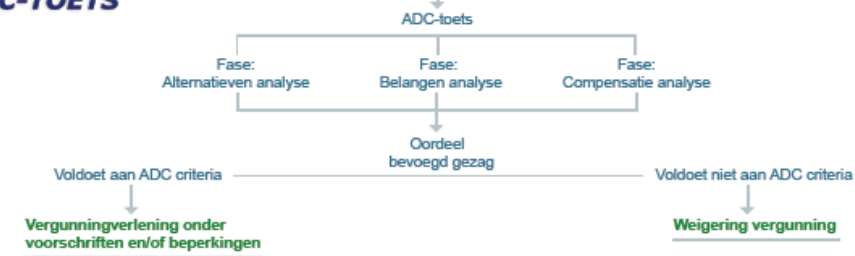
INVENTARISATIE VOORTOETS: De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets. Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.

HABITATTOETS

ADC-TOETS

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT
T. +31 6 20606920
E. michel.braad@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2016

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.